

Bohoslužby v Zábřehu 30.října 2022

Lk 19, 1-10

Milé sestry, milí bratři, Ježíšův příchod do Jericha dává příležitost k zajímavé sondě mezi jeho obyvatele. Asi první otázka, která nás napadne, je důvod, proč chtěl ten Zacheus Ježíše vidět? Šlo jen o nějakou boháčskou rozmařilost? Příspěvek do sbírky zážitků a kuriozit? Klidně by se to tak dalo vnímat. Jenže ruku na srdce, ono to takto platí o většině těch, kteří se tu seběhli. Jsou-li ve městě ve svých domovech, potom nejsou v davu s Ježíšem, nejsou ti, kteří by jej chtěli slyšet, kteří se rozhodli ho následovat. Ježíš městem jen prochází, je to tedy pro všechny určitá atrakce. Obvinít Zachea z toho, že on se jde podívat jen ze zvědavosti, kdežto ostatní mají hlubší důvody, to by bylo celkem povrchní. Takže se otevírá spíš jiná otázka. Proč toho Zachea nikdo nepustil? Bylo by to přeci na místě, bylo by to ohleduplné, bylo by to projevem určité přejícnosti. Nic z toho se však neděje. Zástup se chová sobecky, nevšímavě. To je pozoruhodné v souvislosti s Ježíšovým příchodem. Aniž by cokoli řekl, cokoli ve městě udělal, už jen to, že tam vjíždí, ukazuje na lidskou povahu.

Sobectví, neochota ustoupit ze své pozice se dá zahalit do zbožného pláště. To by v případě vztahu k Zacheovi také zafungovalo. Nejde o bezohlednost, jde o zásadovost. My ho nepustíme, protože podle nás si to nezaslouží. A zase je tu jedna otázka, proč? To ostatní bohatí v Jerichu zbohatli tím, že našli poklad někde na poli? Také berou peníze od chudých, žádný z prodejců oleje nebo jiných potřebných věcí je ani chudým nedává zadarmo. Takže jediné, co tu vadí, je ta spolupráce s cizinci. Ta se dá krásně použít proti těm, co nám moc neseď. Je to úžasně ideologické, zásadové. A jak už jsem naznačil, mnoho jiného, osobního, se tam dá schovat. Je tedy celkem jedno, jaké jsou důvody toho, že Zacheus malý vzrůstem naráží na hradbu netečnosti, nezájmu, neochoty pomoci. Před Ježíšem vyplouvá na povrch ledasco z lidské povahy.

Zacheus našel poměrně originální řešení nemilé situace. Našel svou cestu před Ježíše vzdor postoji zástupu. Okamžik, kdy Ježíš Zachea vyzve, aby slezl dolů, protože chce být jeho hostem, ukazuje další rys obyvatel Jericha. Reptají, soudí Zachea. Dávají mu nálepku hříšného člověka. Přitom z textu kromě toho, že je bohatý a celník, není zmínka o tom, že by páchal nějaké hříchy, byl zlým člověkem. Je to jen nálepka těch, kdo se s ním setkávají, kdo ho hodnotí podle jeho postavení. Právě toto nařčení je v celém příběhu zlomem. Tradičně se zde ukazuje na Zacheovo rozhodnutí ke změně. Ale myslím, že to by nebylo úplně ono. Ježíši nejde jen o to, aby polepšil jednoho celníka. Jde o to, aby se nad sebou zamysleli ti, kteří se stávají

soudci ostatních. Kdyby šlo jen o to, že se ten celník po setkání s Ježíšem rozhodne být jiným, pak by zde Ježíš dával tiše za pravdu všem těm ostatním, kteří ho odsuzují. Jenže už v těch minulých textech jsme mohli pozorovat, že Ježíš vede takový tichý spor s těmi, kdo příliš staví na své spravedlnosti a druhými pohrdají. Proto nechává zaznít z úst Zachea slova, která nemusejí být ani tak závazkem, jako spíš odhalením reality. Podívejte vy všichni soudcové, tento Zacheus, na kterém nevidíte nic dobrého, kterého škatulkujete jako hříšníka, tak on podporuje chudé a je si tolik jist svou poctivostí, že čtyřnásobně nahradí škodu, kterou někomu způsobil. To je celkem důvod k zamyšlení. Stejně jako následující Ježíšova slova o spasení a synovství Abrahamovu. V očích svého okolí je Zacheus někdo, kdo si Boží pozornost ani nezaslouží. V očích Ježíše je Zacheus někdo, kdo si tu pozornost naopak zaslouží. Nikoliv pro skvělost své pověsti, nebo bezproblémovost postavení, které zastává. Ježíš k slovům o příchodu spasení do domu Zachea má dva důvody.

Na začátku textu jsme četli, že Zacheus chtěl vidět Ježíše, aby poznal, kdo to je. Mohlo jít o pouhou zvědavost. Tak to často bývá. O někom se mluví, tak ho chceme vidět. Jenže zde se píše také o poznání. Chtěl ho poznat. To už by mohlo svědčit o hlubším zájmu. Přeci jen si zkusme představit, že pokud se Zacheus snažil být dobrým i ve své pozici vrchního celníka, potom Ježíš, člověk, který nemá problém usednout s celníky k jednomu stolu, musí zaujmout jeho pozornost, vyvolat touhu po setkání, po nějakém kontaktu. Slova, která vypadají jako zvědavost mohou tedy být i výrazem touhy po spáse, po něčem, co bude znamenat zlom v lidském životě. Tato Zacheova touha by mohla být prvním důvodem, proč k němu Ježíš přichází. Zacheus o něj opravdu stojí, hledá ho, hledá cestu, jak se k němu dostat vzdor nepříznivé situaci. Druhý důvod vychází ze Zacheovy situace. Je odmítán, tlačěn někam na okraj. Ať už tím, že mu není dopřáno Ježíše vidět, nebo tím, že Ježíšův zájem o něj vyvolává nesouhlasné protesty ostatních. Právě v této situaci tlaku okolí, které znemožňuje člověku přijmout naději na záchranu, dosáhnout k Boží otevřené náruči, v této situaci Ježíš zdůrazňuje, proč a ke komu přichází, kdo ho na tomto světě opravdu zajímá. Hledá a zachraňuje, co zahynulo. Zahynutí není jen důsledek vlastních špatných činů. Je to i důsledek upření cesty k životu. Takové upření se dělo nejen ze strany zákoníků směrem ke skupinám lidí jako byli třeba celníci, ale v dějinách církve i mnohdy později. A možná se děje i dnes.

Ježíšovo přijetí pohostinství v domě Zachea a vyhlášení spásy jeho domu můžeme klidně přirovnat k Lutherovu vyvěšení tezí proti odpustkům. Pro mnohé, kteří se snaží přežít v rámci zavedeného systému, je to šok. Boří se tím zaběhnuté pohledy, návyky, je možné se cítit dezorientovaně. Co platilo, neplatí. Na novou situaci, i když je krokem ke svobodě, je těžké rychle reagovat, zvyknout si. Pro mnohé je ale takový krok vysvobozením. Ať už jde o systém odpustků, povinných kroků ke spáse, předznamenáných pohledů na člověka, vždy má za následek, že se v něm člověk ztrácí, ztrácí naději, je v bezvýchodné situaci. Ohlášení jiné cesty, která také vede k cíli vrací člověku naději. Jako nositelé myšlenek reformace, bychom tedy měli nad tímto Ježíšovým příběhem obzvlášť zpozornět. Nemluví jen o tom, jak dobře to dopadlo s tím Zacheem. Mluví o tom, že Zacheus je typ člověka, vůči němuž panují silné předsudky, které jako jakýsi temný filtr nedovolí vidět, jaký vlastně je. Až Ježíš v tom dělá všem jasno. Ukazuje,

že jeho vidění není zatížené žádným předznamenáním, žádným soudem o člověku. Přináší spásu, která se děje z Boží milosti, nikoliv z lidského uznání vhodnosti či nevhodnosti, ze splnění různě poskládaných podmínek.

Je to také syn Abrahamův. Krásný návrat ke kořenům, k pramenům. Ježíš i nás vrací ke kořenům, k prameni našeho života. Na jednu stranu možná soudíme tak jako ti obyvatelé Jericha. Na druhou stranu také tápeme jako ten Zacheus. Není snadné se v tomto světě vyznat, najít ideální cestu pro svůj život. Často je to spíš hledání různých kompromisů, putování v napětí mezi tím, co bychom chtěli a tím, co dokážeme, co máme k dispozici. Bible mluví o tom, že Zacheus byl celník. Neříká, že by tím byl zatracen, neříká, proč se jím stal. Říká ale, že i celník se může stát Ježíšovým učedníkem, může se vydat spolu s ním na cestu, dát svému životu nový směr. Bible říká, že jsme hříšní. Nerozebírá důvody každého člověka, proč dělá chyby, proč hřeší. Prostě hřích zde je a jako lidé hříchu podléháme, v zápase s ním nemáme rozhodně navrch. A to ani tehdy, když si myslíme, že vše je pod naší kontrolou. Bible ale také říká, že můžeme být Ježíšovými učedníky, můžeme ho následovat, dát svému životu jiný směr, než doposud. Říká, že nejsme ztraceni, ale je kam se vrátit. Tak jako se měl kam vrátit marnotratný syn, tak jako se vrací Zacheus.

Měli bychom se vrátit ke svým kořenům. Nemyslím teď národním, ty se dají kdykoliv obrátit proti druhým. A nemyslím ani kořeny tradice či čehokoliv dalšího, co vybudovali lidé. To má vždy svá úskalí a může to skončit jako u obyvatel Jericha. O jejich věrnosti kořenům národním či tradičním nelze jistě pochybovat. Je třeba se vrátit k Bohu, k jeho pohledu na člověka a na svět. Pohledu, který není odsuzující, který nestaví bariéry, ale naopak povzbuzuje a přináší člověku posilu. Snaží se budovat něco pozitivního, i když k tomu nemá zrovna ideální materiál a podmínky.

Pane Ježíši, neodmítl jsi Zachea, který po tobě toužil, i když tě neznal a mnozí mu v tom bránili. Děkujeme, že neodmítáš ani nás, když tě hledáme, když po tobě toužíme. Přijď se svou spásou i do našeho domu.

Amen.